

Richard Viidalepp rahvaluule koguja ja kolleegina

Pille Kippar

Suulise ettekande litereering, mõnevõrra kärbitud ja minimaalselt toimetatud. Ettekande pidas Pille Kippar 30. oktoobril 2015 Akadeemilise Rahvaluule Seltsi konverentsil “Välitööd ajaskaalal”.

Enne kui ma suu lahti teen, annan teie kätte Viidalepa separaadid, kuhu peaaegu igahesse on ta midagi kirjutanud. Ma jõuan nendeni küll alles oma sõnavõtu lõpus, aga muidu ei jõua te jälle vaadata, kui ilusti seltsimees Pille Kipparile on pühendatud ühte, teist ja kolmandat.

See pilt mis siin üleval on – mina niisugust Viidaleppa ei tundnud muidugi. Meil oli siiski nii suur vanusevahe. See on umbes sel ajal tehtud, kui mina sündisin. See on mingi sõjajärgne retk. Näete, portfell on ilusti ümber meesteratta toru. Siis pakiraame ei olnud kombeks veel, seljas kanti seljakotti. Mu isal oli ka komme niisuguse rattaga käia.

Aga Richard Viidalepp¹, sünniaasta 1904, tuli Järvamaalt Tartusse, Tartu Ülikooli, ja siit Eesti Rahvaluule Arhiivi. Tõtt öelda minu mõtetes oli kogu aeg, et Viidalepp oli Eesti Rahvaluule Arhiivis Loores kõrvale kohe esimene tööle võetud inimene, aga võib-olla ma eksin. Igatahes, kui 1947. aastal Tartusse asutati Keele ja Kirjanduse Instituut, siis Viidalepp oli esimene mees, kes võeti palgalehele. Ta elas ju ERAs töötamisest saati Tartus, ja kui KKI direktori proua kapriiside tõttu Tallinna koliti, siis Viidalepp tuli kaasa. Rahvaluule-sektori juhataja oli esialgu Laugaste Tartus, aga Laugaste Tallinna ei tulnud, ja siis sai Viidalepp sektori juhatajaks. See oli 1952. aastal. Ta töötas kuni pensionipõlveni Tallinnas ja tuli Tartusse – ma olen küsimärgiga siia lehele kirjutanud –, vist 1979. aastal, aga ma võin natuke eksida ka. Igatahes oma elu viimased aastad – 1986 ta Pauluse kalmistule maeti –, viimased aastad elas Viidalepp ju uuesti Tartus.

Richard Viidebaum (Viidalepp) Tüiril 1930. aasta kevadel. ERA fotokogu.

Viidalepalt on jäänud mahukas käsikirjaline rahvaluulekogu ja Viidalepp on võib-olla üks vähestest kogujatest, kes jõudis enamiku oma kogutust arhiivikorda seada. Näiteks kümne või rohkema aasta eest küsisin Eduard Väari käest, kuidas on liivi tekstidega, liivi muinasjuttude ja rahvajuttudega, mida ta kirja pani, ta ütles: “Jaa-jaa, nad on mul... ja küll ma nad ümber kirjutun.” Aga tegelikult keegi teine ju ei suuda midagi välja dešifreerida. Kui nad sul jäävad [seisma] ja on mitukümmend aastat olnud, ja kui sa siis ise lahkud, siis on nendega raske [midagi teha]. Viidalepaga on selles mõttes teisiti. Vanas põlves, pensionipõlves võttis Viidalepp kätte oma vanad käsikirjad, omaaegsed

noteeringud ja [kirjutas ümber] ... Nooremad inimesed ei kujuta üldse ette, kui sul ei ole mitte midagi muud kui paber ja pliiats, pastakat ka ei ole, täitesulepea üksikutel oli. Ikkagi pliiats ja paber, põlve peal tuli kirjutada – ärme magnetofonist üldse räägi.

Aga Viidalepp ju kirjutas kogu aeg, vähehaaval, ja need käsikirjad olid tal alles. Ta rääkis kunagi, üsna viimastel aastatel, kui ta juba uuesti Tartus elas, et nüüd, Tartus ta võtab omaaegse kahekümnendate-kolmekümnendate kõite ette ja vaatab järele, mida ta sinna ei kirjutanud. Kuipalju neid vastastikuseid viiteid on, ma ei tea. Ma ei võtnud omale ülesandeks neid võrrelda ja sorida, aga seda oleks päris huvitav teha. Et mida ta siis varasematele kirjapanekutele abimaterjalina lisas arhiivi mitmekümne aasta pärast, pensionipõlves. Viidalepa enda seisukohad konteksti või kaasneva materjali suhtes olid nende aastakümnete jooksul niipalju muutunud. Ta nägi sedasama, mida meie nüüdki näeme: järgmine põlvkond tuleb, olud on hoopis teistsugused. Minu teada ta jõudis oma materjalidega lõpuni: seitsmekümnendate ja kaheksakümnendate aastate kõited on oluliselt kolmekümnendate ja neljakümnendate lisad või kordused.

ERA ajal Viidalepp kui eriti sullepea- või pliiatsilembene inimene oli üks korrespondentide võrgu taastaja või taasalustaja. Hurda ajal see katkes, vahepeal olid Oskar Kalda muusikaüleskirjutused, Eisenil olid kirjasaatjad, aga Eiseni süsteemid olid natuke teistmoodi. Igatahes ERA algusaastatel oli just Viidalepp see, kes korrespondentide võrguga suhtles. Mina isiklikult mäletan tema suhtlemist rahvaluulekogujatega Järvemaal kuuekümnendatest aastatest alates. See oli väga intensiivne ja küllalt tulus ettevõtmine.

Viiekümnendatel jagati ju Eestimaa tsoonideks: kirjandusmuuseum, Tartu ülikool ja Keele ja Kirjanduse Instituut – kus kihelkondades keegi kogub. Lõuna-Eesti jäi enamvähem kirjandusmuuseumi hoolde, KKI pidi Virumaal käima, ja ülikoolile jäi mingi osa Läänemaast. Igatahes ma olen isiklikult käinud 1958. aastal tudengina just nimelt Läänemaal kihelkonniti kogumas ja sagedasti kogumine oli nii-ütelda frontaalne. Frontaalne rahvaluule kogumine tähendab, et sa kogud kõike ja paned kõik kirja. Frontaalse kogumise puhul oli [territoorium/kogumisala] kihelkond, ja ekspeditsiooni puhul sagedasti sõideti bussiga kohale – akadeemiast sai bussi. Elati tavaliselt koolimajas. Puistati inimesed [hommikul] küladesse maha ja õhtul korjati jälle kokku, toodi koolimajja tagasi. Kihelkonniti hoolega läbi kogumine oli Viidalepal väga südames, ja kui ekspeditsioonidele hakati minema, tehti ülevaade varem kogutud ainesest, see oli kirjandusmuuseumis väga paljude aastakümnete ülesanne. Sa said väikese ülevaate, mis sellest kihelkonnast oli varem kirja pandud.

Viidalepp koostas mitmeid küsitluskavasid, koostasid ka teised. Ma ei taha teisi alahinnata ega Viidaleppa eraldi rohkem esile tõsta, aga Viidalepp oli

väga hea suhtleja. Tema suhtles piirkondade ja rajoonide ajalehtedega ja andis kohalikule rahvale ette teada, mida [neilt] tahetakse.

Mul on omal meeles juhtum Viljandi linna servas... Lähen uksest sisse... Üks proua oli teatanud, et tema ei ole rahul sellega, kuidas rahvalaule on kirja pandud: "Ja on niisugune rahvalaul "Laske sisse kadrisandid, Kadri koo Kadri koo, Kadri küüned külmetavad Kadri koo..." Misasja see Kadri koob," nõuab proua. Mina olin üsna värskest Arvo Ratassepä kätte all laulnud Tormise kalendrilaulude tsükli. Seal on neli Põlva laulu, kadrilaulu; olin seda just laulnud, ja siis ma küsin, et kas see on: "Laske sisse kadrisandid, kadriko, kadriko..." – "Jajaaa, ei ole niimoodi, see on hoopis niimoodi: "Laske sisse kadrisandid, ka-a-a-atri! Laske sisse kadrisandid, sa-a-a-anti!" Ja sa saad kohe aru, et on katri ja on santi." No mul oli hõlpus võtta paber ja pliats kätte, õppida viis pähe, praeguseni meeles veel. Aga see tädi – ei tohi tädi ütelda, proua või daam – oli just nimelt Viljandi lehest lugenud, ja mul ei jäänud muud, kui ma pidin temale seletama, et eri Eesti piirkondades on eri moodi [laulud]. Ma käisin pärast veel tema juures ja me sõbrunesime täiesti.

Kirjeldused või kirjutised kohalikule rahvale – see oli Viidalepa missioon. Kui oli ekspeditsioon lõppes, ja juba olid [andmed] puhtalt ümber kirjutatud, tegi Viidalepp ülevaate ja avaldas need kohalikus lehes. Tal oli komme, et ta saatis sedasama väikest artiklijuppi Põlvamaa *Koidule*, *Tapa Edasile*, ja *Virumaale* ja *Võrumaale*. Ta tegi väiksed kohalikud muutused, aga põhiliselt oli sama tekst.

Kui meid ekspeditsioonil bussidega hommikul laiali veeti ja õhtul tagasi, siis Viidalepal oli komme, et igal õhtul sul oli ülesanne rääkida, mida sa täna kogusid, kellega sa kohtusid, missugused olid tänase kogumistöö tulemused. Igal õhtul. Ühelt poolt see oli tüütu. Nii hea oleks visata kaustik kuhugi ära ja minna ujuma või süüa tegema. Aga teiselt poolt oli hea pärast materjali ümber kirjutada, kui sa olid selle päeva läbi mõtelnud! See on nagu koolmeistril, et kui sa oled tunni ära andnud, siis teed tunni lõppkokkuvõtte. Kui on Viidalepale ette kantud samal päeval, siis jääb meelde palju rohkem, kui muidu oleks jäänud. Nii et see oli temal nagu kinnistamine.

Viidalepp kui küsitaja oli aeglane. Tema võis moduleerida küsimuse natuke teise või kolmanda külje pealt ümber ja siis ta sai materjali. Mõnigi kord on niimoodi, et sul ei tule kohe meelde, aga kui ta uuesti küsib veel, siis ikka tuleb.

Kogumispäevikud pidid olema ja sul pidi hinnang ka olema sinna anda. Viidalepa enda päevikutes on palju erinevaid märkusi, kuidas ta Haapsalu hotellis täisid või lutikaid taga ajas või kuidas ta küsis öömaja.

Selle kohta võin kirjeldada, kuidas ma olin Ridasal koolmeister, sõitis järsku põmmdi Viidalepp ukse ette – ja küsis, kas ma saan talle anda öömaja, kas minu kooli internaat saab anda öömaja. No kuule! Kui tema jõuab sinna õhtul kell

seitse, ja ma ette ei tea ja on koolivaheaeg, kõik on lukus, voodid on tõstetud hunnikusse remondi pärast – me polnud üldse valmis. Ma ehmatasin väga ära ja see ehmatas mõjus temalegi. Tema ehmatas veel rohkem: äkki koolimaja internaat ei ole tasemel... ja siis oligi tulemuseks Haapsalus lutikate tagaajamine. Sõideti Haapsalu hotelli, aastanumber võis olla 1960.

Viidalepal on olude kirjeldamise momente küllalt palju tema kogumispäevikutes. Aga küsitlemiste kohta oli meil seisukoht: kui Viidalepp juba käis ja küsitles, siis pole meil seal enam midagi teha. Viidalepp oli inimene, kes võttis küsitletava käest välja kõik, mis see oskas. Ta suutis seda. Muidugi, ta kirjutas enne ja pärast ekspeditsiooni, küsitles naabrinaisi, ja teadis juba varem, kes mida oskab.

Viidalepp oli päris hea fotograaf ja tema kirjutatud on juhendid fotograferimise kohta, hiljem kirjutas neid Ellen Liiv.

Tema käsikirjades on joonistusi ja vinjette, aga vennapoeg Ants Viidalepp ongi ju nimekas kunstnik, kes on ka rahvakunsti küllalt palju illustreerinud.²

Linti oli vähe, seda oli kilomeeter või poolteist, see käis kiirusega 78 ja andis mingisugused 12 minutit lindistamiseks – sellest ei jätkunud. Hiljem tuli kiirus 45 ja lõpuks 33, siis lõpuks vist 4 ja pool lindsentimeetrit sekundis. Igatahes oli esialgne lindivärk algeline ja kui sa magnetofoniga kohale said, ta oli ikka suur raske kohver... Mina olin suur tüdruk, setu vaatas ja ütles: Noh, söönd tüdruk, võta siis pealegi!

Viidalepp tahtis saada hea kvaliteediga rahvajuttu. Aga kuidas saad head kvaliteeti? Näitlejad teevad proovi, Viidalepp tegi rahvajutustajaga ka proovi. Nüüd me teame: kui rahvajutustajaga on tehtud enne proovi, siis sa saad pool teksti, või kui sa hakkad mõnda seika pärast küsitlema, et räägi seda ka: “Aga ma seda juba enne rääkisin.” Paljud Viidalepa lindistustest on just esituslikult kehvad, sest need ei olnud esimesed jutustamised, vaid nii-ütelda kordusetendused, mis tulid kohe prooviesinemise järel. Oleks, et ta jutustab kolmandal päeval... Mõne niisugusega oli ka tööd... Tal oli üks Võrumaa jutustaja, kes kolmandal päeval rääkis sama algusega hoopis teise jutu. Niivõrd hea improviseeriv jutustaja. Ma ei tea, kas Viidalepp jõudis lõpuks selleni, et jutustamine tuleb lindile võtta kohe.

Kui Viidalepp oli Tallinnas Keele ja Kirjanduse Instituudis (praegune kaitseministeeriumi maja, Sakala 3) rahvaluule sektori juhataja, siis ta oli ikka väga aeglane ja väga rahulik. Ta kontrollis ja mõtles järele. Meil öeldi niimoodi, et kui sealt teiselt korruselt, rahvaluule sektorist, – pikast koridorist tuli ja trepist alla direktor Eduard Pälli – Päll oli enne Endel Sõkla – uksest sisse läks: “Küll on hea, et ta käib sussides, kui ta käiks saabastes, siis seal oleks rada.” Ühesõnaga: inimene ei otsustanud midagi ise. Kõige pisema asja pärast

läks ja uuris direktori käest järele. Kõigepealt sekretäri käest, kas direktor on kohal, ja siis sai teada, et on kohal; kui ei olnud, läks tagasi, tuli natukese aja pärast uuesti; ja esitas oma küsimuse.

Annist oli vanglas, Tampere oli vanglas, Põldmäe oli Siberis; Viidalepp oli Eestimaal. Kohanemine hoidis teda Eestimaal alles. Ma ei hakka otsustama, oli see hea või halb, aga lihtsalt tema oli niisugune tüüp.

Tahan veel rääkida rahvaluulesektori arutluskoosolekutest. Kui mingi töö oli valmis saanud, siis kõik pidid lugema ja igaühel pidi olema suuliselt või kirjalikult oma seisukoht. Mina olin nii-ütelda Ingrid Sarve magataja: mul oli sel ajal juba oma elamine, kus Ingrid Sarv öömaja sai. Tema oli küll üsna tige, et Viidalepp korraldab nii pikad arutluskoosolekud, et ei saa samal päeval öhtul Tartusse tagasi sõita, peab tingimata ööks jääma ja teine päev sama asja arutama. Ühesõnaga – see oli nii põhjalik; ta oli ise väga hoolega uurinud, kõik asjad korralikult ette valmistanud. Asjad muutusid kui 1962. aasta alguses tuli sektori juhatajaks Ülo Tedre, aga sellest ma praegu ei räägi.

Ma tahtsin natuke rääkida veel isiklikust vahekorra Richard Viidalepaga. Artiklite separaatides on igal pool pühendused: mõnel on lihtsalt tervitus, mõnel on seltsimees ja mõnel on veel midagi muud.

Mina läksin aspirantuuri 1961. aastal. Ilmselt tahtis instituut Ingrid Rüütlit, aga nad tahtsid uurijat rahvajutu peale ja Ingrid olevat ütelnud, et tema uurib rahvalaulu ja jutte uurima ei hakka, ja üleüldse ta tahab enne materjali kokku korjata ja siis alles töö ära teha, kiiresti ja õigel ajal. Ja siis otsis Viidalepp mind üles ja 1961. aastal ma astusin aspirantuuri. Minu juhendajaks sai just rehabiliteeritud August Annist,³ kellel oli doktorikraad, Viidalepal ei olnud. Annist ei töötanud majas, Annist oli tartlane, meie olime Tallinnas.

Teaduskraadiga oli jälle nii, et Viidalepp oli kaitsnud mitu tööd, ohvrikividest ja tavadest. Aga üks oli ühe valitsuse ajal – ei sobinud, ja teine teise valitsuse ajal – ei sobinud. Sõjajärgsetel aastatel oli võimalus taotleda varem kaitstud teaduskraadide kinnitamist NSVL teaduste kandidaadi kraadile. Minu meelest oli 1947 veel viimane võimalus esitada töö kraadi kinnitamiseks. Näiteks Laugaste esitas oma linnulaulu häälendid, mis tal ilmus FFCs, 80 lehekülge, väike kataloogiloend. (Mina kirjutasin hiljem 200 lehekülge ja ei kõlvanud väitekirjaks – ajad olid teised, nõudmised olid teistmoodi ja otsustajad ka.) Igatahes mitmed varem teaduskraadi kaitsnud inimesed said oma sõjaeelsed ja sõjaaegsed kraadid taastatud, aga Viidalepp ei saanud, sest ta ei jõudnud. Ta mõtles ja mõtles, kõhkles ja kahtles, ja ei läinud oma tööd esitama. Ta kaitses 1965. aastal.

Samas pidas Viidalepp mind nagu natuke oma järeltulijaks. Kui ma läksin tööle, siis kõigepealt andis ta mulle suure paksu kaustiku ja ütles, et pangu ma sinna kõik oma mõtted ja mured kirja, siis saab sealt lahendama hakata.

Ma teadsin, et kaustikuga on väga raske asju ajada: kus sa siis lappad ja mida sa otsid sealt. Ikka üksikud paberilehed mapi vahel – sa võid neid tõsta ja juurde panna ja välja visata. Viidalepp käis – enne kui ta mind aspirantuuri vastu võttis – Tartus ja oli uurinud kõik minu käsitsi kirjutatud diplomi- ja lõpu- ja kursuse- ja seminaritööd läbi, oli lugenud neid väga hoolega. Ta andis mulle oma rahvajutustajate küsitluskava, ja ma üsna hoolega küsitlesin oma (ma olin kaks aastat Ridala koolis eesti keele õpetaja) 8aastases koolis, siis üheksat veel ei olnud, koolilapsi ja oma koolilaste isasid ja vanaisasid. Palju aastaid hiljem, kui Viidalepa väitekiri ilmus “Satori” neljanda numbrina, siis sain teada, et ta tegelikult oli ikka väga palju minu üleskirjutusi kasutanud. Esiialgu märgiti kirjapanekute juures ainult kogu ja leheküljenumbreid, aga hiljem on hea komme tulnud, et viidetesesse pannakse ka, kes laulis ja kes jutustas, kes lindistas. Niisugused andmed on väga olulised, sest erinevate inimeste materjalid erinevad ja sama inimese käest saavad eri küsitlajad hoopis teisi asju. Isegi sama jutustamise ajal mina kuulen ühte, aga teine kuuleb hoopis midagi muud ja selle tõttu on täpsemad andmed ikkagi väga olulised. Niisiis Ridala ja Martna andmeid on Kipparilt ka Viidalepa väitekirja lisandunud.

Viidalepal oli eriline tähelepanu Järvamaa folkloorile. Ma pean ennast järvakaks, kuigi mu ema on harjukas, isa järvakas ja lapsed läänlased. Minu isa ja ema said Tallinnas pedagoogikumis kokku ja elasid Läänemaal. Mina olin oma elu esimesed kümme aastat Kullamaa kihelkonnas Koluveres inimene. Aga Järva jooned olid meil ühised ja selle tõttu aga võib-olla ka rahvajutu uurimise seisukohast, pühendas Viidalepp mind oma Järvamaa kogumistesse. Paaril aastal käisin ma temaga koos välitöödel. 1966 oli suur torm – pidime hommikul välja sõitma, aga siis saime teada, et elektrit ei ole, puud on teel põigiti ees. Sõitsime siis õhtul välja. Me elasime Paides ja Türil, eri aastatel eri kohtades, just selles koolis, kus Viidalepp oli gümnaasiumi lõpetanud, nii et see oli üsna huvitav. Järvamaalt olid Viidalepal omad korrespondendid, Järvamaa koolmeistrid. Need Järvamaa koolmeistrid lasksid oma õpilastel vastata. – Ma ei hakka rääkima kuidas see toimus “Eesti muistendid koolide kogumisvõistlusel 1939”, aga hiljem Viidalepp küsitles veel uuesti ja sai sealt päris head materjali juurde.

Meenutan paari folkloorisündmust: “Kalevipoeg 100” – suur üleliiduline konverents peeti Tallinnas 1961. aasta novembri-detsembri vahetusel. Ma olin vist kaks nädalat aspirant olnud, ja andsin sügisel esimesed kuud veel Ridalas tunde, kuni nad asendaja said, siis alles tulin. Ma olin tõesti paar nädalat instituudis olnud ja sain Usbeki ja Tadžiki delegatsiooni omale. Igast liiduvabariigist olid esindajad, rohkem kirjanikud, aga oli ka eepose-uurijaid. Viidalepp jagas ülesandeid, mida ühe või teise liiduvabariigi, nende kirja- või rahvaluuleinimestega teha, mida nendelt küsitleda. Aga nad olid enamasti

kirjanikud, nii et ega nad seal rahvajutustamise kohta bussis või niisama erilist materjali saada ei olnud.

“Kalevipoja” juubel oli sellepärast veel väga asjalik, et see oli August Annisti rehabiliteerimine. Annist oli küll juba vabaks saanud, ja ta ju anonüümselt tegi Kreutzwaldi bibliograafia. Kui algas “Kalevipoja” teadusliku väljaande tegemine, 1961. aasta sügisel (siis just selleks sünnimuseks) ilmus teadusliku väljaande 1. köide.

Kes seal olid kõik kokku sõitnud! Me käisime mitmes Eestimaa paigas. Igatahes jagati üks bussitais siia, üks bussitais sinna. Tekkis küsimus: aga kus on siis soomlased. Kui “Kalevipoega” uuritakse, kus on soomlased? – Otsus oli, et mis need soomlased siin teevad, see on Nõukogude Liidu üritus! Punkt. Ei olegi ühtegi soomlast “Kalevipoja” juubelil, see on meie riigi asi.

1961. või 1962. aasta talvel tuli Helsingist Lauri Simonsuuri – (ma olen Irma-Riitta Järvisele mitu korda ütelnud, et võib-olla ma olen üks väheseid Eesti folkloriste, kes tema isaga kohtunud on) ja SKSi raamatukoguhoidja, üks daam. Nemad sõitsid loomulikult Leningradi kaudu – 1960. aastatel laeva ei käinud, ei olnud niisugust merd mis oleks laeva kandnud –, ja olid mitu päeva siin, vist ilmselt Tartus ka, aga Viidalepp oli Tallinnas nende vastuvõtja ja siis me käisime Viidalepaga koos neid kahte inimest Leningradi rongi peale saatmas. Aga rong läks välja umbes pool 12 öösel või umbes nii. Viidalepp elas Kadriorus, mina elasin praegusel Rävåla puisteel või tolelaegsel Lenini puisteel Tallinna Polütehnilise Instituudi intris oma õe juures. Magasime nii, et ühe pea ja teise jalad – muidu oli voodi nii kitsas, et ei mahtunud. Aga pool 12 läks sealtsamast Balti jaama juurest, Viidalepale tramm, tema oleks jõudnud Kadrioru, ta elas Kadriorus Köhleri 30–6 või seitse. Igatahes ta oleks võinud ilusti sinna trammi peale istuda. Ma ütlesin, mingi, ma olen ennegi käinud mööda linna, milles küsimus. Loomulikult ei saanud tema jätta daami nüüd üksipäini, tütarlast sinna Balti jaama, ja viimase trammiga ära sõita. Siis me kõndisime mööda vanalinna, kusjuures ta kartis, kas mul ikka libe ei ole, kas ma ikka jõuan kohale. Lõppude lõpuks jäi temal, kui ta oli mind Lenini puisteele jätnud, siis veel väga pikk maa Kadrioru tiigi juurde marssida.

Teine samasugune lugu oli aastaid hiljem, 1966 või 1965, kui Helsingi Ülikooli rahvaluuleprofessor Matti Kuusi⁴ oli oma esimeste tudengitega Eestis. Saabusid Lea Virtanen ja Pirkko Liisa Rausmaa ja vist ka Seppo Knuuttila ja Kari Laukkanen ja teisigi – see vanema põlve seltskond. Kuna ei olnud kuski võimalik suuremat seltskonda kokku kutsuda, siis minu isa ja ema tegid oma majauksed lahti ja folkloristid olid kutsutud Kipparite juurde. See elamine asub enamvähem praeguse loomaia juures, aga kesklinna oli ikka tükk maad – soomlased elasid Tallinna hotellis. Teisi hotelle sel ajal veel ei olnud.

Oli igavene tükk maad sinna Tallinna hotelli, mis on peaaegu Toompea lossi all. Kui ära mindi, bussid käisid sealt, harva küll, aga käisid, seltskond istus bussi peale, kõik need nooremad inimesed sättisid ritta sõitma öömajakohta. Aga Matti Kuusi, suur isekõndija, tema otsustas, et tema läheb jalgsi: no palju seal on, kolm kilomeetrit, neli võib-olla, mitte rohkem. Ei ole ju loomaaiaist sinna Toompea torni äärde palju.

Viidalepp muidugi ei saanud lasta Matti Kuusit omapead minna, aga Viidalepp ei olnud suur kõndija, ta vanem ka: Kuusi sünniaasta 1915, aga Viidalepal 1904. Viidalepp ei ole kunagi niisugune olnud nagu Kuusi – pika jalaga ja lõppude lõpuks ikkagi ohvitserist inimene, ega teda muidu Tallinna toll niiväga ei oleks kontrollinud.

Igatahes see oli niisugune eraldi minek – Kuusil oli ka häda, sest teine ei jõua järele. Mina kaasa ei läinud. Jäin sinna maha ja jutt jääb ka siiasamasse.

Viidalepp oli tähelepanelik kolleeg: Tervitused, sünnipäevakaardid, õnnitlused, väiksed teated puhkekodudest, kus ta mõnigi kord oli, tervitused reisidelt, ja siis tähtpäevadel oma varasemate separaatide kinkimine. See oli kohe väga hooliv. Kui keegi tööd tegi, siis ta ei seganud. See on nagu natuke anekdoot, aga ikkagi ma ei saa rääkimata jätta. Nemad istusid Vaina Mälguga rahvaluulesektori esimeses toas vastastikku ja “lõuarauad”, kahekordne raamaturiid, oli vahel. Tööpäev on juba läbi, Viidalepp hakkab ära minema, Vaina Mälk veel töötab. Viidalepp võtab paberi ja kirjutab. Enne kui ära läheb, siis paneb möödaminnes vaikselt Vaina Mälgu lauale, noogutab ja läheb vaikselt minema. Vaina Mälk võtab paberilehe: Kui te ruumist lahkute ja õhtul ära lähete, siis palun pange aken kinni. R. V.

Kui takkajärgi vaatad, siis oli ta väga sümpaatne, väga töökas ja väga huvitav inimene, see minu Järvamaa kaaslane Richard Viidalepp.

Ma ei raatsi rääkimata jätta, et Viidalepal oli, nagu väga paljudel kaugele jõudnud inimestel, väga hea kodune tugi. See oli filoloogikoolitusega postiametnik Marta Štern-Viidalepp,⁵ tema proua. Ta oli nii tähelepanematu, ta ei tulnud, kui instituudis olid üritused. Teised tulid peredega, aga proua Marta ei käinud. Ma olen teda vist kahel korral näinud, aga tean, et kodune tugi oli Viidalepal väga olemas. Siis võib lisada – tal oli tütar Imme⁶, kes töötas ülikoolis ja oli üsna hea kunstikalduvustega ja vist seda õppinud ka, ja poeg Jaan⁷, liblikate uurija. Oli Richard Jaani poeg ja Jaan Richardi poeg ja meil käis vahetevahel tööl väike Richard Jaani poeg. Alguses käis käekõrval ja süles, pärast tal oli väike algkooli vormimüts peas, nii et see Richard Jaani poeg ja Jaan Richardi poeg – niisugune rida seal peres jätkus mitu põlve.

Kommentaariid

- ¹ Richard Viidalepp (Richard Voldemar Viidalepp, kuni 1933 Viidebaum ja Wiedebaum) 10. jaanuar / 23. jaanuar 1904 Nurmsi, Paide – 3. juunil 1986 Tartu), folklorist ja rahvajutu-uuriija. Kuula veel nt Lembit Lauri intervjuud Richard Viidalepaga tema 80. sünnipäeval aastast 1984 (<https://arhiiv.err.ee/vaata/kirjutamata-memuaare-richard-viidalepp-80/similar-186370>), vaata Viidalepa mälestusi tema esimesest ekspeditsioonist, kirjutatud samuti tema 80. sünnipäeval (<https://arhiiv.err.ee/vaata/kirjutamata-memuaare-richard-viidalepp-80/similar-186370>). Loe samuti Urve Buscmanni mälestusi temast (<http://www.folklore.ee/tagused/nr25/buschmann.pdf>). – Toimetus.
- ² Ants Viidalepp (6. jaanuar 1921 Tallinn – 9. jaanuar 2012 Tallinn) oli eesti maalikunstnik ja raamatuillustraator. – Toimetus.
- ³ August Annist (aastani 1936 August Anni; 28. jaanuar 1899 Võisiku vald – 6. aprill 1972 Tallinn), eesti kirjandus- ja rahvaluuleteadlane, kirjanik ja eeposte tõlkija. Aastail 1945–1951 viibis Valga ja Harku vangilaagris. 1958–1971 töötas Keele ja Kirjanduse Instituudis rahvaluuleosakonnas teadurina. – Toimetus.
- ⁴ Matti Kuusi (25. märts 1914 Helsingi – 16. jaanuar 1998 Helsingi), soome folklorist ja pedagoog; pikaajaline eesti folkloristide koostööpartner, Eesti Teaduste Akadeemia välisliige alates 1991. – Toimetus.
- ⁵ Marta Vilhelmine Viidalepp (Strandberg) 27. jaanuar 1907 Leetse – 8. veebruar 2006 Tartu. – Toimetus.
- ⁶ Imme Viidalepp (16. aprill 1947 – 7. aprill 2006) oli eesti kunstnik, folklooriharrastaja. – Toimetus.
- ⁷ Jaan Viidalepp (sündinud 27. detsembril 1939 Tartus) on eesti zooloog (lepidoptero- loog). – Toimetus.

ABOUT US

Seven wishes: Expectations and realizations 1967–2015

The presentation by Ave Goršič at the festive ethnomusicology seminar at the Estonian Literary Museum on November 6, 2015, dedicated to Ingrid Rüütel's 80th jubilee, is a retrospect of the jubilarian's expectations once written down by her in view of the developments of the Estonian Folklore Archives, with an overview of their realisation by today.

Richard Viidalepp as a folklore collector and a colleague

Transliteration of Pille Kippar's oral presentation at the conference of the Academic Folklore Society, "Fieldwork on a Time Scale", on October 30, 2015.